

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 17-05-49115 מדינת ישראל נ' חלבה

בפני כבוד השופט איתן כהן

בעניין: מדינת ישראל

המאשימה

נגד

נסים חלבה

הנאשם

הכרעת דין

לאחר שהודעתי על זיכוי הנאשם מהעבירה שיוחסה לו בכתב האישום, להלן יובאו הנימוקים להחלטתי.

כללי

1. נגד הנאשם הוגש כתב אישום שעניינו איום על עובד סוציאלי, עבירה לפי סעיף 192 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין").

עובדות כתב האישום

2. על פי כתב האישום, ביום 22.07.2016 בשעה 13:05 איים הנאשם על העובד הסוציאלי האמון על הטיפול בילדיו, מר אברהם חיים ברנשטיין (להלן: "המתלונן"), בפגיעה שלא כדין בגופו, וזאת בכוונה להפחידו ולהקניטו. באותן נסיבות, שלח הנאשם הודעת דואר אלקטרוני למתלונן ובה כתב: "לא נשכח ולא נסלח... מידה כנגד מידה לא בטלה, וגונב איש ומכרו, ונמצא בידו, _____", כאשר הנאשם מכוון בדבריו לאמור בספר שמות פרק כ"א פסוק ט"ז, "וגונב איש ומכרו, ונמצא בידו, מות יומת". זאת, על רקע הוצאת 6 מילדיו של הנאשם תחת צו בית משפט למסגרת חוץ ביתית.

תשובת הנאשם לכתב האישום

3. הנאשם כפר באשמה. בתשובתו לאישום אישר שכתב את הדברים המיוחסים לו, אך טען שאלה לא מהווים עבירה פלילית. כן טען שדבריו הוצאו מהקשרם, וכי יש לפרש אותם על רקע משמעות הפסוק ובקשר להתנהלות המתלונן.

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 17-05-49115 מדינת ישראל נ' חלבה

גדר המחלוקת

4. אין מחלוקת על כך שהנאשם כתב את הדברים שיוחסו לו בדואר אלקטרוני ששלח למתלונן. השאלה שנוטרה במחלוקת היא אפוא משפטית, האם אמירותיו של הנאשם משכללות עבירת איומים, כמשמעותה בסעיף 192 לחוק העונשין?

דיון והכרעה

5. לאחר שבחנתי את האמירות בזיקה לגרסת הנאשם ובזיקה להקשרן, מצאתי שלא מדובר בדברי איום הן בשל כך שאין לנאשם שליטה על התממשות הדברים והן בשל כך שלא מדובר בפגיעה "שלא כדין".

אפרט את הנימוקים העומדים בבסיס מסקנת.

תמצית עדות המתלונן

6. המתלונן העיד שהוא עובד סוציאלי לחוק נוער בלשכת הרווחה ברמת אשכול בירושלים, וכי במסגרת תפקידו, הוא אחראי על תיק הנזקקות של ששת ילדיו הקטינים של הנאשם. על הרקע להיכרותו עם הנאשם סיפר, שבעקבות ועדת "תכנון טיפול" בעניינם של הקטינים, הוא נפגש עם הנאשם מספר מפגשים, שבסיומם הגיש את התרשמותו לבית המשפט. בית המשפט הכיר בששת ילדיו הקטינים של הנאשם כנוקדים וציווה על הוצאתם ממשמורת ההורים (פרוטוקול עמ' 7).

המתלונן העיד על כך שהקשר של הנאשם עם לשכת הרווחה לעומתי מאוד, וכי יחסו לגורמי הרווחה עוין ותוקפני. סיפר שהוא מתקשר עם הנאשם באמצעות דואר אלקטרוני בלבד, וזאת משום שהנאשם מנתק לאלתר את הטלפון לשמע שיחות מלשכת הרווחה. המתלונן טען שבדרך כלל משיב לו הנאשם להודעות "בטקסט מאד פוגעני, רווי אמירות תוקפניות, כינויים" (פרוטוקול עמ' 8), וכי הנאשם נוהג כלפיו באלימות מילולית (פרוטוקול עמ' 15).

7. על תחושת האיום שחש לאחר קבלת המייל מושא כתב האישום, העיד כך:
"חשוב לי לציין שמאז ועד היום ביוצאי מלשכת הרווחה, אני מתבונן ימינה ושמאלה לראות שאין מישהו שמנסה ספציפית מצד הנאשם, להגיע אלי... מאז ועד היום אני מסתובב עם גז פלפל כתוצאה מהתנהלות האיש" (פרוטוקול עמ' 7-8).

ובהמשך, כשנשאל מדוע התייעץ עם הממונים עליו ולא מסר תלונה מיידית במשטרה, השיב:

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 49115-05-17 מדינת ישראל נ' חלבה

"אני חש מאוים. נקודה. האופרציה הנגזרת כעובד בלשכה היא נגזרת של דיון והחלטה איך מטפלים אבל אני הרגשתי מאוים. נקודה. ועד היום אני מרגיש מאוים. נקודה... כשהאיש כותב לי פסוק כמו שכתב אני יודע מה המשמעות. אני מרגיש מאוים" (פרוטוקול עמ' 11).

תמצית עדות הנאשם

8. הנאשם העיד שבשנתיים האחרונות פתח ב-29 הליכים משפטיים שונים, שבהם הוא דורש את טובתם של ילדיו ואת קיום הקשר עם. תלונותיו כלפי המתלונן נוגעות לכך שהלה לא מיידע אותו על ביטולי פגישות עם ילדיו, ומונע ממנו לקיים עם שיחות טלפון (פרוטוקול עמ' 17). סיפר שתמיד הוא פונה למתלונן תחילה "בלשון נקייה ומכובדת", אך זוכה ממנו לתשובות ציניות שלהן הוא משיב כ"אב שליבו שותת" (פרוטוקול עמ' 18). לדבריו, המתלונן מתנכל לו (פרוטוקול עמ' 20).

9. על הנסיבות שבעטיין שלח את הודעת הדוא"ל מושא כתב האישום, ובה ציטוט הפסוק "גונב איש ומכרו", טען:

"אחר שיח ארוך לגבי קיום החלטות בית המשפט לנוער שלצערה הרב של מערכת המשפט אינן למעשה ניתנות לאכיפה אלא על ידי פקיד הסעד, הייתי חייב לציין בפני העו"ס כי ברגע שהוא בוחר להחמיר מעבר לתנאי המפגש המינימליים שניתנו לי הוא פוגע בנפשותם של הקטינים ממש. בתור אדם דתי הוא יודע שאם היינו נמצאים במקום שאוכף את דיני התורה, הוא היה מוזמן לבית דין ונותן דין וחשבון על מעשיו... בית דין מעולם לא היה מוציא אדם להורג. הוא היה מסביר לנאשם את החומרה שבמעשיו, שאף על פי שהוא לא רוצח את הילדים האלה ממש, אז הוא וודאי רוצח את נפשם בפגישה (כך במקור, צ"ל – בפגיעה, א.כ.) הבלתי מידתית" (פרוטוקול עמ' 19).

בהתייחס לביטוי "מידה כנגד מידה", הסביר:

"הגמרא אומרת כל המידות בטלו. מידה כנגד מידה לא בטלה. היום אחרי שסנהדרין גלתה מלשכת הגזית בטלו דיני מתה. אחרי שסנהדרין הפסיקו לסמוך את הדיינים של הדור הבא, פסקו דיני קנסות. אין דיין רשאי לפסוק קנס לאדם אחר עד שייבנה בית המשפט (כך במקור, צ"ל – המקדש, א.כ.) אבל מידה אחת נשארה, שנאמרה בפרקי אבות 'על דאטפת אטפוך וסוף מטיפוך יטיפון'. בתרגום מילולי – על שהימתת המיתוך וסוף ממיתך למות'. ברור לכולם שפרקי אבות לא התכוון לאיים במידה על אדם. הוא מלמד אותנו על הכלל שאדם שעושה רע ואין אפשרות למי שקיבל רע ממנו להחזיר לו, תמיד יימצא על ידי מסובב הסיבות מי שיפגע בו כשם שהוא פגע" (פרוטוקול עמ' 19).

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 49115-05-17 מדינת ישראל נ' חלבה

כשנשאל האם הפסוק בכתב האיטום הוא איום, השיב – "לא" (פרוטוקול עמ' 22).

כנשאל מדוע כתב את הדברים, השיב:

"מכיוון שהמתלונן מפר בצורה עקבית את החלטות ביהמ"ש ואין בידי להביא את ביהמ"ש לאכוף את החלטותיו, פניתי אליו בתזכורת כאדם דתי שאנו מחויבים מוסרית לפחות לקיים את מה שהחוק האזרחי קובע ואם אפשר לשאוף לכיוון של כמה שיותר אנושיות ביחסי עם ילדיי... זה תזכורת לברנשטיין... שקיים דין דתי בו הוא יהיה מחויב אם היה ניתן לאכוף זאת, לעמוד בפני סנהדרין ולענות מדוע הוא מפר את הוראת הדיינים" (פרוטוקול עמ' 23).

רקע נורמטיבי

10. ביהמ"ש העליון (כב' השופטת ברק ארז) ברע"פ 8736/15 צוברי נגד מדינת ישראל (17.02.2018) (להלן: "עניין צוברי") סיכם את ההלכות הידועות הנוגעות לעבירת האיטום, כך:

"[...] עבירת האיטום נועדה להגן על שלוות נפשו וביטחונו של הפרט, כמו גם על חופש הפעולה והבחירה שלו... עבירה זו היא עבירה התנהגותית, ולכן אין צורך להוכיח כי האיום אכן השיג את מטרתו של המאיים וכי ההפחדה או ההקנטה התממשה. די בפעולת האיום עצמה שנקלטה בחושיו של המאיים, אם בוצעה מתוך כוונה להפחיד או להקניט, כדי לגבש את העבירה. את שאלת התקיימותו של האיום יש לבחון לפי אמת-מידה אובייקטיבית, דהיינו אם יש בדברים כדי להטיל אימה בלבו של אדם מן הישוב בהתחשב בנסיבות האיום. מאפיין נוסף של עבירת האיטום הוא שעבירה זו מגבילה את חופש הביטוי. סיווגו של ביטוי כ"איום" מוציא את הביטוי אל מחוץ לתחום הביטוי המוגן. על כן, ככל שיינתן פירוש רחב יותר למושג האיום כך יתעצמו המגבלות על חופש הביטוי של הדובר..."

11. עוד נקבע בפסיקה שיש להבחין בין "איום" כמשמעותו בנורמה האוסרת, לאזהרה או עצה שאינה באה בגדר איום, וזאת באמצעות מבחן השליטה. כך, דברי השופט ברק (כתוארו דאז) בע"פ 103/88 ליכטמן נגד מדינת ישראל (06.09.1989):

"[...] קו הגבול בין איום לבין אזהרה אינו מדויק. דומה כי ניתן להיעזר במבחן העזר הבא: האם יש לדובר שליטה או השפעה על אפשרות התממשותה של הסכנה

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 17-05-49115-05 מדינת ישראל נ' חלבה

שעליה הוא מתריע. אם התשובה היא בחיוב - הדובר שולט על התממשות האזהרה - יש לראותו כמאיים, ולא אך כמזהיר".

כן נקבע, שדי בכך שמבחן השליטה מתקיים בחלק מהביטויים, כדי שההתייחסות להודעה בכללותה תהיה כאל איום ממשי. כך, נקבע שהביטוי "דינך מוות" הפך את ההודעה כולה לאיום (רע"פ 88/04 ורטהיימר נגד מדינת ישראל (01.04.2004), "עניין ורטהיימר").

12. כידוע, כוללת עבירת האיומים גם את הרכיב הנסיבתי "שלא כדין", דהיינו, היעדר הצדקה בדין לגרום לאותה פגיעה. נקבע, שהרכיב "שלא כדין" בעבירת האיומים יוצר הבחנה בין אזהרות, התראות וביטויים שהם בעלי אופי מותר, ובין התנהגות שהמחוקק אסר עליה (ע"פ 3779/94 חמדני נגד מדינת ישראל (11.02.1998)).

בעניין צוברי דלעיל, הוצגו הגישות השונות לפרשנותו של הרכיב "שלא כדין":

"[...] שתי גישות עיקריות להבנתו של הרכיב "שלא כדין". לפי גישה אחת, הנחשבת לגישה מצמצמת, יש להתייחס לתנאי זה כדרישה שיתקיים איסור נוסף שחל על ההתנהגות בנורמה נפרדת מזו המגדירה את העבירה, במשפט הפלילי או האזרחי. לפי גישה אחרת, הנחשבת לגישה מרחיבה, ההתנהגות הנדונה אינה אמורה להיות אסורה בנורמה נפרדת, ודי בכך שאין הצדק כלשהו בדין לאותה התנהגות".

בהמשך, הוצע לשלב בין שתי הגישות:

"[...] ניתן לחשוב על גישה, שאותה אני מציעה לכנות "הגישה המשולבת", לפיה לצורך התקיימות הרכיב "שלא כדין" בעבירה פלילית, על התביעה להוכיח בשלב ראשון קיומו של איסור נפרד, פלילי או אזרחי, על ההתנהגות הנדונה בעבירה, אך בשלב שני, הנאשם יהיה רשאי להציג הצדק בדין להתנהגות הנדונה, ובכך להביא לזיכוי".

מן הכלל אל הפרט: האם דבריו של הנאשם משכללים עבירת איומים?

13. לאחר שהצבתי מבחנים אלה לנגד עיניי, אבחן את התבטאויות הנאשם לאורם.

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 49115-05-17 מדינת ישראל נ' חלבה

14. דברי האיום שמיוחסים לנאשם ממוקדים בביטויים: **"לא נשכח ולא נסלח"**, **"מידה כנגד מידה לא בטלה"**, ו- **"גונב איש ומכרו, ונמצא בידו, _____"**.

מדובר בעבירת ביטוי שיש לפרשה בצמצום כדי לא לפגוע בחופש הביטוי שהוכר כזכות יסוד חוקתית. נוסף על כך, כיוון שהנאשם ציטט ביטויים הלכתיים ידועים ופסוק מן התורה במקורו, יש לבחון את אלה על פי הקשרם.

15. אשר לביטוי **"לא נשכח ולא נסלח"**: לא מדובר בביטוי שמשמעת ממנו, כשהוא עומד בפני עצמו, כוונה לפגיעה כלשהי במתלונן. לפיכך, הדברים על פי פשוטם אינם מהווים איום. יתכן שבהצטרפותו של ביטוי זה לביטויים אחרים בהודעה אשר מהווים איום, יקבל ביטוי זה גוון שונה או משמעות אחרת המחזקת את אותם דברי איום. לפיכך יש לבחון את החלקים האחרים בדברי הנאשם בטרם תוסק מסקנה סופית לגביו.

16. אשר לביטוי **"מידה כנגד מידה לא בטלה"**: הקשרו של ביטוי זה אינו כרוך בקריאה לפגיעה יזומה באדם כלשהו אלא מדובר בעיקרון המופיע בדברי חז"ל, שעניינו דרכו של הקדוש ברוך הוא לזמן לאדם גמול על חטאיו בהלימה למעשיו.

ובמה דברים אמורים? בגמרא (מסכת סוטה, ח' ע"ב) נדון העיקרון של מידה כנגד מידה. הגמרא מביאה את דברי המשנה שזו לשונם: **"במידה שאדם מודד בה, מודדים לו"**. בהסתמך על עיקרון זה מראה הגמרא מדוע העונש המוטל על האישה הסוטה הוא **"מידה כנגד מידה"** ביחס לחטאה, וכך גם בנוגע לאישים המוזכרים בתנ"ך שלגביהם מוצאת הגמרא הקבלה בין הדרך שבה נפרע מהם הקב"ה למידה שבה חטאו.

רעיון זה מובא גם במדרש בבראשית רבה (בראשית ט'): **"אמר רבי סימון בשם רבי שמעון בר אבא כל המידות בטלו, מידה כנגד מידה לא בטלה"**.

ההיגיון הגלום ברעיון זה הוא שאילו היה העונש מגיע במנותק מן החטא, לא הייתה לאדם דרך לקשר בין החטא לעונשו. לפיכך, הקדוש ברוך הוא נפרע מהאדם בדרך של מידה כנגד מידה כדי שיתקן את מעשיו (אלשיך (ויקרא ט')).

ומכל מקום, הביטוי בהקשרו הדתי אינו ביטוי הקורא לפגיעה במאן דהוא, אלא מפנה לעיקרון כללי החל בעולם ומנווט בידי הקדוש ברוך הוא ולא בידי אדם.

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 17-05-49115 מדינת ישראל נ' חלבה

עיקרון זה מומחש בסיפור שמופיע במשנה (מסכת אבות פרק ב'). מסופר שם על הלל שראה גולגולת שצפה על פני המים ואמר לה: "על דאטפת אטפוך, וסוף מטיפיך יטופון" (תרגום מארמית: "על שהצפת הציפוך וסופם של מציפיך לצוף"). מדובר במשל שמשמעותו היא שאין מקריות אלא גלגל חוזר בעולם ומי שעושה רע מקבל את גמולו, מידה כנגד מידה. כלומר, האדם שרצה, נרצח משום שרצה אדם אחר, וגולגולתו צפה בנהר. אולם גם מי שרצה את הרוצח, סופו להירצח.

לפיכך, לא מצאתי שביטוי זה מקיים את מבחן השליטה או מהווה איום בפגיעה שלא כדין, ויש לראות בנאשם מזהיר בלבד.

17. אשר לביטוי "וגונב איש ומכרו, ונמצא בידו, _____": כפי שנכתב בכתב האישום, הכוונה היא לפסוק מספר שמות פרק כ"א פסוק ט"ז שזו לשונו: "וגונב איש ומכרו, ונמצא בידו, מות יומת".

גם בנוגע לציטוט פסוק זה, לא מצאתי שמדובר בדברי איום.

כידוע, הסמכות לדון אדם למיתה על סמך האיסורים שבתורה נתונה לסנהדרין. הסנהדרין מנתה 23 דיינים מומחים שנסמכו איש מפי איש עד למשה מסיני. ואף הסנהדרין הייתה דנה אדם למיתה רק לעיתים נדירות כיוון שמצווה על בית הדין להפוך עד כמה שניתן לזכותם של הנידונים למוות. בהתייחס לכך נאמרו במשנה (מסכת מכות א', משנה י') הדברים הבאים: "סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ. סנהדרין ההורגת אחד בשבוע נקראת חובלנית. רבי אלעזר בן עזריה אומר אחד לשבעים שנה. רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים, אילו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם".

הנאשם ציטט את הפסוק במקורו, ואף השמיט את התיבה "מות יומת", כפי הנראה כדי לא לכתוב אותה במפורש שזו מידה של גסות לב. בכך שונה עניינו מזה שנדון בעניין ורהטימר לעיל. שם, השתמש הנאשם בביטוי "דינך מוות" שנאמר ללא הקשר ברור ומפורש, ועל כן נקבע שמבחן השליטה מתקיים בו ויש בכך להשליך גם על חלקים נוספים בהודעה המוקלטת.

בחינת הפסוק על פי מקורו ובהקשרו, מעלה שמדובר באיסור מדאורייתא על חטיפת אדם ומכירתו. הנאשם רומז לכך שהמתלונן עבר עבירה זו עת מילא את תפקידו והוציא את ילדיו של הנאשם ממשמורתו. העונש הקבוע בתורה על איסור זה הוא מיתה. אין כוונת התורה

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 17-05-49115-05 מדינת ישראל נ' חלבה

שהעובר על האיסור ייהרג בידי כל אדם, אלא יש צורך שבית הדין (הסנהדרין) ידון את החוטא למיתה.

כידוע, כיום משחרב בית המקדש אין סנהדרין ועל כן אין טריבונל דתי שבסמכותו לדון אדם למיתה, כך שלא מדובר בעניין בעל משמעות מעשית אלא הצהרתית בלבד.

בנסיבות אלה, לא מדובר בכוונה לפגיעה שלא כדין או בשליטה של הנאשם על התוצאה והדברים שנאמרו הם בגדר אזהרה דתית גרידא ועל כן לא מדובר בדבר איום.

סוף דבר

18. החלטתי אפוא לזכות את הנאשם לאחר שמצאתי שהדברים שכתב למתלונן – אף שהם מכוערים, בוטים, ראויים לגינוי, ומוטב היה שלא יאמרו, אינם מהווים דברי איום.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי בירושלים בתוך 45 יום מהיום.

ניתנה היום, כ"ה תמוז תשע"ט, 28 יולי 2019, בהיעדר הצדדים.

איתן כהן, שופט

